

to 23.4.2026

## **Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle asiassa HE 35/2026 vp**

Hallituksen esityksessä perusopetuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olisi oppilaiden arviointiin ja opinnoissa etenemiseen liittyvät yhtenäiset menettelyt. Lausuntomme keskittyy aikuisten perusopetukseen.

Ilmeisesti 22 b §:n 1 momentin olisi koskettava myös aikuisten perusopetusta, joten momentin tulisi kuulua seuraavasti (lisäysehdotuksemme kursivilla): ”Perusopetuksen oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle oppilaalle ja aikuisten perusopetuksen oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.”

Kiitämme tarkkuutta, jolla 46 §:n 1 momentti viittaisi 22, 22 a ja 22 b §:ään. Se kertoo aikuisten perusopetuksen oikeasta huomioonottamisesta.

Perusopetuslakiin (muualla kuin 46 §:ssä) säännöksiä lisätessä, siitä säännöksiä poistettaessa ja sen säännöksiä muutettaessa tulisi aina huolellisesti pohtia, tulisiko toimen koskea myös aikuisten perusopetusta, joko sellaisenaan tai sopivasti täsmennettynä, ja tällöin ottaa toimi vastaavalla tavalla huomioon aikuisten perusopetukseen sovellettavien muiden perusopetuslain säännösten luettelossa 46 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä.

**Viittaussäännös eli luettelo aikuisten perusopetuksessa sovellettaviin perusopetuslain muihin säännöksiin 46 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä olisi päivitettävä kokonaisuudessaan.** Luetteloa ei päivitetty lainkaan ensimmäiseen 19 vuoteen 1999–2017, kunnes sitten aikuisten perusopetus uudistettiin maahanmuuttaneiden suuresti kasvaneen perusopetuksen tarpeen tähden 46 §:n ensimmäisestä muuttamisesta annetulla 1.1.2018 voimaan tulleella lailla 1507/2016, jolla luettelo vain muutettiin sitovammaksi ja siitä vain poistettiin opetuksen sisältöön viitannut 11 § asian tultua katetuksi 46 §:ssä suoraan.

Yhdistyksemme teki 7.4.2017 opetus- ja kulttuuriministeriölle perustellun esityksen perusopetuslain (628/1998) 46 §:n *Aikuisten perusopetus* 1 momentin (luettelon) muuttamisesta pykälän yksikäsitteisen sovellettavuuden, yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden (dnro VN/5507/2020; ent. OKM/30/592/2017) ja on täydentänyt esitystään 13 kertaa (16.4., 24.4. ja 18.8.2017, 19.1. ja 24.1.2018, 9.3., 22.5. ja 26.6.2020, 29.9.2021, 5.10.2022, 31.12.2024, 19.3. ja 26.9.2025).

Esityksemme tavoite on saada perusopetuslain 46 §:n 1 momentin toisena virkkeenä oleva aikuisten perusopetukseen sovellettavien perusopetuslain muiden säännösten luettelo päivitetyksi kauttaaltaan menetelmänä ja tavoitteena yhdenmukaisuus lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain kanssa,

jolloin samalla pykälille annettaisiin tulkinta, että niissä säädettyä oppilaan huoltajan päätösvaltaa käyttää opiskelija itse myös alle 18-vuotiaana.

Samoin 7.4.2017 yhdistyksen puheenjohtaja kanteli esityksemme tueksi eduskunnan oikeusasiamiehelle Opetushallituksesta sen jouduttua aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ongelmiin luettelon päivittämättömyyden kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi 13.12.2017 oikeusasiamiehelle tämän pyynnöstä kantelu(ketju)n ratkaisuksi vastauksen (OKM/12/022/2017), jossa se myönsi päivittämättömyyden ja lupasi, mutta tuloksitta, lainsäädäntötoimia jo vuodeksi 2018.

**Esityksemme luetteloksi ajankohtana 1.8.2028** (muutoin ajankohtana 1.1.2026, mutta myös tämä HE 35/2026 vp on otettu huomioon; lisäykset [ja poisto] lihavoitu tai kursivoitu):

”Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä **2, 3, 3 a, [9 §:n 1 momentissa (poist.)]** 10 ja 12–15 §:ssä, **18 §:n 3 momentissa**, 18 a, 19, 20 ja 21 §:ssä, 22 §:n 2, 3, 6 ja 7 momentissa, 22 a §:n 1, 2, 6 ja 7 momentissa, 22 b §:n 1 ja 3–6 momentissa, 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa, **31 a §:ssä, 35 §:n 1–2 momentissa, 36 a §:n 1 ja 3–7 momentissa** sekä **36 b–36 g**, 37 ja 38 §:ssä, **40 §:n 1–4 ja 6 momentissa** sekä 41, 41 a–41 d, 42, 42 a–42 d, 43, 44, **46 a ja 47 a §:ssä** säädetään kuitenkin niin, että **3 §:n 3 momentti velvoittaa koulutusta järjestettäessä olemaan yhteistyössä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien kanssa, että 10 §:n 3 momentissa tarkoitettua oppilaan huoltajan oikeutta opetuskielen valinnasta käyttää opiskelija, että 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua oppilaan huoltajan oikeutta opetettavan äidinkielen valinnasta käyttää opiskelija, että jokaisen 13 §:ssä tarkoitetun oppilaan huoltajan uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetusta koskevan ilmoituksen, pyynnön tai päätöksen tekee opiskelija, että 18 a §:n 2 momentissa tarkoitetun hakemuksen poikkeavista opetusjärjestelyistä tekee opiskelija myös alle 18-vuotiaana, että 36 §:n 2 momentissa säädettyillä perusteilla opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa oppilaitoksesta määrääjäksi, enintään yhdeksi vuodeksi, oppivelvollinen kuitenkin enintään kolmeksi kuukaudeksi, [sekä opiskelija erottaa asuntolasta määrääjäksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi,] että 36 a §:ssä kirjalliseen varoitukseen oppilaitoksessa on rinnastettava kirjallinen varoitus asuntolassa sekä erottamiseen oppilaitoksesta määrääjäksi on rinnastettava erottaminen asuntolasta määrääjäksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi, että 36 c §:ssä säädettyillä perusteilla opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi ja että 40 §:n 4 momentissa tarkoitetun oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksen antaa opiskelija.”**

On ymmärrettävä tai lakiesityksemme toteuttavassa hallituksen esityk-

sessä täsmennettävä, että 36 §:n 2 momentissa tarkoitettu jälki-istuntoon määrääminen ei koske aikuisten perusopetusta. Yllä 36 §:n 2 momenttiin viittaava teksti korvaa 46 §:n 1 momentissa jo olevan suppeamman tekstin. Hakasulkeissa olevan osuuden asuntolasta erottamisen mahdollisuudesta olisi syytä ja riittävää lisätä 46 §:n 1 momenttiin seuraavalla täsmällisemmällä tavalla omina virkkeinään:

”Opetuksen järjestäjän asuntolassa asuvalle opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti asuntolan tiloissa taikka rikkoo asuntolan järjestystä. Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa asuntolasta määrääjäksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.”

Tällöin on kenties tarpeetonta tehdä 36 §:n 2 momenttia tarkentava viittaus, että se käsittelee kurinpitoa oppilaitoksessa tai muussa opiskeluympäristössä.

Olisi hyvä samalla siirtää teksti ”Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntutkimustietoa.” 46 §:n 1 momentin lopusta momentin kolmanneksi virkkeeksi.

**Esityksemme toteuttaminen.** Esitystämme on toteutettu palasittain laeissa perusopetuslain muuttamisesta erityisesti yhdistyksemme hallitusten esityksistä ja niiden luonnoksista antamien lausuntojen tähden. Opetus- ja kulttuuriministeriön vastineessa erääseen yhdistyksemme lausuntoon sivistysvaliokunnalle sanottiin, että ”myös näitä säännöksiä on tarkoitettu sovellettavaksi ja on käytännössä sovellettu aikuisten perusopetukseen” ja että siksi tietty 46 §:n 1 momentin viittaus olisi ”lakitekni- sen virheen” vuoksi tarkennettava; valiokunta ehdotti sitten mietinnössään ”pykäläviittauksia koskevaa teknistä täsmennystä”.

Luettelon kokonaispäivitys tarvittavassa sitä koskevassa hallituksen esityksessä olisi toteutettavissa yhtä helposti. Vain päätösvallan siirtäminen alaikäisen opiskelijan huoltajalta opiskelijalle itselleen vaatisi erityisen perustelun, mutta sekin olisi ongelmatonta.

Opetushallituksen ohjeet 2014, 2016 ja 2018 olivat 13 §:n soveltamisen osalta esityksemme mukaiset, mutta ohje 2022 ei enää; siksi 13 § pitäisi todellakin säätää sovellettavaksi esityksemme mukaisesti. *Katsomusaineiden uudistamista koskevan kehittämissryhmän loppuraportti* (Opetushallitus, 5.3.2025) ehdotti aikuisten perusopetusta koskevaa lainsäädäntöä muutettavaksi siten, että vastaavasti kuin lukiokoulutuksessa aikuisten perusopetuksessa opiskelevien alle 18-vuotiaiden katsomusaineisiin liittyvistä valinnoista päättää huoltajan sijaan opiskelija itse. Toki riittäisi lisätä 13 §:n loppuun täsmennävä momentti.

Joka tapauksessa 46 §:n 1 momentin luettelo olisi päivitettävä kokonaisuudessaan. Vai missä yhteydessä esimerkiksi 3 a § *Lapsen edun ensisijaisuus* tulisi muuten lisättäväksi 46 §:n luetteloon? Entä 3 §:n uusi, 1.8.2025 voimaan tullut 4 momentti ("Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetuksen järjestämistavoista.")? Nythän 46 §:ssä viitataan 3 §:n osalta vain 1 ja 2 momenttiin, ja olisihan myös syytä lisätä viittaus alunperin tarkoituksellisesti pois jätettyyn 3 momenttiin ("Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.") erityisesti, koska nykyään oppivelvollisuutta voi suorittaa myös aikuisten perusopetuksessa.

**Allekirjoitus (kynästä):**

Dos. (mat.), FT Jouni Luukkainen  
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [[www.ateistit.fi](http://www.ateistit.fi)]  
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI  
p. 045 212 9763; [jouni.luukkainen@helsinki.fi](mailto:jouni.luukkainen@helsinki.fi)